

Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru – Adolygiad Darpariaeth Brys

Diolch am y cyfle i ymateb i ymgynghoriad Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru ar ddarpariaeth brys. Mae Uwch Swyddogion ac Aelodau Etholedig wedi adolygu'r ddogfen ymgynghori, ac wedi ystyried yr opsiynau arfaethedig. Cawsant eu hystyried a'u cefnogi'n ffurfiol gan y **xx ar xx**.

Fel awdurdod lleol yng Ngogledd Cymru ac fel ymatebwr categori 1, mae gan y Cyngor rôl hanfodol o ran cydnorthedd sifil ac mae'n rhaid iddo sicrhau ei fod yn barod rhag argyfyngau. Rydym yn gweithio ochr yn ochr â'r gwasanaethau brys ac ymatebwyr categori 1 eraill ac rydym yn gwerthfawrogi ac yn deall pwysigrwydd y gwasanaeth a'r heriau a wynebwr ganddo. Rydym yn gwerthfawrogi ein hymrwymiad a'n hymdrechion parhaus i gydweithio'n effeithiol, ond yn cydnabod ar yr un pryd bod yr heriau ariannol presennol yn llethol ac yn peri ansicrwydd. Rydym hefyd yn cydnabod yr anawsterau sydd yn gysylltiedig â chynllunio, cyflenwi a chynnal gwasanaethau craidd yn ystod cyfnod o gyfyngiadau ariannol.

Mae Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru yn cynnwys chwe awdurdod cyfansoddol, yn cynnwys Cyngor Sir Ynys Môn. Mae'r Awdurdod Tân ac Achub yn cynnwys cyngorwyr sir o'r chwe awdurdod lleol ac mae gan y Cyngor 3 aelod ar yr Awdurdod.

Mae Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru'n cael ei ariannu'n bennaf drwy ardoll gan Awdurdodau Unedol yr ardal. Bydd unrhyw newid i gyllideb Gwasanaeth Tân ac Achub Gogledd Cymru'n effeithio ar yr ardoll gan roi pwysau ychwanegol ar gyllideb y Cyngor.

Gweler y sylwadau mawr sydd wedi'u nodi isod:

Sylwadau Cyffredinol

1. Mae pwrpas ac amcan yr ymgynghoriad wedi ei nodi'n glir yn y ddogfen. Mae'r wybodaeth wedi'i chyflwyno'n glir ac mae'r ddogfen yn hawdd i'w deall.
2. Nid yw'r ddogfen yn nodi pam bod angen newid. A yw hyn o ganlyniad i drafferthion ariannol ac os felly beth fyddai'r gost o 'wneud dim'?
3. Fodd bynnag, mae gwybodaeth bwysig iawn ar goll sef effaith yr opsiynau amrywiol ar gymunedau Ynys Môn (fel y nodir isod). Mae hyn yn hanfodol bwysig er mwyn ein galluogi i wneud penderfyniad gwybodus ar unrhyw newidiadau gan Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru yn y dyfodol.
4. Mae gwahanol anghenion a heriau yn bodoli ledled y rhanbarth, sy'n gysylltiedig â daearyddiaeth yr ardal a'i chymunedau gwledig a gwasgaredig yn bennaf. Rydym am sicrhau na fydd ein cymunedau gwledig dan anfantais o ganlyniad i unrhyw newidiadau i'r ddarpariaeth brys.
5. Rydym yn cydnabod bod Gogledd Cymru fel rhanbarth wedi parhau i esblygu ac felly hefyd y risgiau i'r bobl sy'n byw, gweithio ac ymweld â'r ardal. Rydym hefyd yn croesawu'r modd y mae Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru wedi esblygu i fod yn wasanaeth ataliol ynghyd ag ymateb i alwadau am wasanaeth arbennig o ganlyniad i newid hinsawdd a datblygiadau technolegol.
6. Byddem wedi hoffi gweld mwy o wybodaeth benodol yn y ddogfen am y gwaith ataliol sy'n cael ei gyflawni, effaith y gwaith hwnnw, a'r gofynion o ran adnoddau a chapasiti.
7. Rydym yn cytuno gyda'r meini prawf a ddefnyddiwyd wrth ddatblygu'r opsiynau a'r themâu allweddol a godwyd yn ystod y gwaith ymgysylltu cychwynnol. Maent yn addas a phriodol.

Yr Opsiynau

8. Mae'r ddogfen yn awgrymu bod effaith y 3 opsiwn yn amrywio ar sail ranbarthol.
9. Yn achos Ynys Môn yn benodol, mae'r mapiau ar dudalennau 30-31 yn awgrymu na fydd cadw'r trefniadau presennol neu newid i un o'r 3 opsiwn yn achosi unrhyw effaith. Ydi hyn yn wir?
10. Nid yw Opsiwn 1 a 2 yn nodi unrhyw newidiadau nac effaith benodol ar gyfer yr Ynys ar wahân i'r ffaith eu bod yn costio mwy. Cynnal y gwasanaeth presennol, os ydi hynny'n bosib yn ariannol, fyddai'r opsiwn delfrydol.
11. Nid yw cynnal / parhau â'r trefniadau presennol wedi'i gynnwys fel opsiwn. A yw'r newid oherwydd problemau ariannol, ac os felly beth fyddai'r gost ychwanegol o "wneud dim" o'i gymharu â'r costau ychwanegol (sydd wedi eu nodi ar dudalen 37), neu a yw'r newid er mwyn gwella'r modd y mae'r Gwasanaeth Tân yn ymateb i alwadau sy'n golygu y byddai'r costau a nodwyd yn ychwanegol i'r gost bresennol. Mae angen eglurder.
12. Mae'r map yn nodi lleoliad y galwadau brys a dderbyniwyd yn glir gyda'r mwyafrif ar hyd y glannau yn y Gogledd ac ar Ynys Môn. Fodd bynnag, mae'r 3 opsiwn arfaethedig yn cynyddu staff llawn amser yn Ne Meirionnydd a Sir Ddinbych. O ganlyniad, bydd gan y Gwasanaeth fwy o staff llawn amser mewn ardaloedd sy'n derbyn llai o alwadau.
13. Hefyd, mae'r mapiau'n dangos nifer y galwadau ond nid oes sôn am amseroedd ymateb, e.e. faint o amser mae'n ei gymryd i ymateb i ddiwyddiad yn ardal Biwmares dan y trefniadau presennol er mwyn cymharu faint y bydd yn ei gymryd o dan y 3 opsiwn. Mae'n anodd dehongli'r effaith oherwydd diffyg gwybodaeth yn y ddogfen ymgynghori.

Opsiwn 3

14. Mae Opsiwn 3 yn golygu cau un orsaf dân ar alw ar yr Ynys, sef Gorsaf Dân Biwmares. Mae'r ddogfen yn awgrymu na fydd cau'r orsaf a chael llai o ddiffoddwyr tân yn cael effaith ar amseroedd ymateb yn yr ardal hon nac mewn ardaloedd cyfagos. Gan mai dim ond 6 gorsaf dân ar alw sydd ar yr Ynys rhaid i ni amau a yw hyn yn wir. A oes modd i chi ddarparu mwy o wybodaeth ynglŷn â sut y byddwch yn mynd ati i liniaru unrhyw effaith yn gysylltiedig â chau'r orsaf hon, a chynnal y gwasanaeth presennol? Heb eglurhad/sicrwydd, mae'n anodd i'r Cyngor Sir gefnogi'r newid arfaethedig.
15. Rydym o'r farn y byddai cau'r orsaf, neu ddiffyg argaeledd yr adnodd hwn, yn cynyddu'r amser ymateb gan y byddai'n cymryd mwy o amser i'r orsaf dân agosaf nesaf ymateb. Ni fyddai'r ymateb o reidrwydd yn dod o'r orsaf dân agosaf nesaf chwaith gan nad ydynt bob amser ar gael oherwydd problemau staffio neu oherwydd eu bod wedi cael eu galw at argyfwng arall. Mae hyn felly'n peryglu bywydau, ac nid ydym yn credu bod y ddogfen ymgynghori'n mynd i'r afael â hyn yn ddigonol.
16. Dim ond Opsiwn 3 sy'n sôn am leihad (2,087) yn nifer yr aelwydydd a fyddai'n derbyn ymateb cyn pen 20 munud. Mae Opsiwn 1 a 2 yn cynyddu'r ymateb (2,148 a 321 yn y drefn honno). Rydym yn tybio bod y data'n cynnwys yr Ynys, ac yn benodol Biwmares, fodd bynnag nid yw hynny wedi'i nodi. Gwerthfawrogwn ragor o eglurder, a chadarnhad.
17. Mae diffyg manylder yn y naratif ynglŷn â chau Gorsaf Dân Biwmares. Nid ydych yn cyfiawnhau pam nac yn nodi'r manteision. Fel y nodwyd yn flaenorol, ni fyddai'r ymateb brys o reidrwydd yn dod o'r orsaf dân agosaf nesaf, sy'n awgrymu y gallai'r ymateb ddod o orsaf oddi ar yr ynys. Gan fod yr orsaf dân criw dydd agosaf i Fiwmares wedi'i lleoli dros y Fenai ym Mangor, Gwynedd, rydym o'r farn y byddai'r gostyngiad hwn mewn gwasanaeth yn peryglu bywydau.

18. Mae'r tagfeydd a'r diffyg gwydnwch dros y Fenai a'r ddibyniaeth ar Orsaf Dân Bangor yn peri pryder sylweddol. Cyflwynwyd tystiolaeth fanwl ynglŷn â'r pryderon hyn mewn adroddiad a gymeradwywyd gan Bwyllgor Gwaith y Cyngor ar y 18fed o Orffennaf 2023 ([Gwella Dibynadwyedd a Chydnherthedd ar draws y Fenai.pdf \(ynysmon.gov.uk\)](#))
- Pont Britannia yw'r unig bwynt ar rwydwaith cefnffyrdd y DU sy'n rhan o lwybr Rhwydwaith Ffyrdd Traws Ewropeaidd yr E22, lle mae'r gerbyttfordd yn culhau o 4 lôn i ddwy – un ym mhob cyfeiriad.
  - Ceir cyfyngiadau o ran y math o gerbydau sy'n gallu cael mynediad i Bont Menai (sef hyd at 7.5 tonnell yn unig), ac mae cyfyngiadau cyflymder 30mya ynghyd â diffyg cyfleusterau mwy diogel, fel lleiniau caled, yn cyfrannu at gydnerthedd gwael o ran cerbydau brys.
  - Mae'n rhaid cau Pont Britannia'n aml oherwydd gwynt, digwyddiadau a damweiniau.
  - Yn ystod gwyntoedd cryfion (sy'n hyrddio dros 70mya) caiff y bont ei chau'n gyfan gwbl – heb unrhyw lwybr gwyro posibl ar gyfer cerbydau sydd dros 7.5 tonnell.
19. Mae'r diffyg gwydnwch dros y Fenai yn cael effaith ar wasanaethau brys a diogelwch cymunedau. Rydym felly'n gwrthwynebu'r cynnig i gau Gorsaf Dân Biwmares fel y nodir yn Opsiwn 3.

Costau canolog a strwythur gweithredol

20. Nid yw'r ymgynghoriad yn trafod, ystyried na chynnig unrhyw newidiadau i gostau canolog y gwasanaeth. Mae'r 3 opsiwn a gyflwynwyd yn golygu cynnydd o 8.1% i 13.5% o ran costau. Sut fydd y Gwasanaeth Tân yn ariannu'r cynnydd hwn, h.y. a fydd yr holl gostau'n cael eu hariannu drwy'r ardoll neu a fydd y gwasanaeth yn cynnig arbedion i leihau ei gostau canolog?
21. Rhaid canolbwyntio ar amddiffyn gwasanaethau rheng flaen ac nid yw hepgor unrhyw fanylion neu ystyriaethau ynghylch costau canolog yn cynnig unrhyw sicrwydd mai dyma sy'n digwydd.

I gloi, cadarnhaf safbwynt y Cyngor y dylid canolbwyntio ar amddiffyn gwasanaethau rheng flaen yn sgil yr argyfwng economaidd ac y dylid ystyried arbedion effeithlonrwydd mewn meysydd eraill o fewn strwythur gweithredu ac arferion gwaith Awdurdod Tân ac Achub Gogledd Cymru, h.y. costau canolog, costau hyfforddi ac ati. Mae angen rhagor o fanylion ac ystyriaethau a thrafodaethau pellach ynglŷn â'r strwythur gweithredu ehangach a chyfleoedd i ddod o hyd i arbedion effeithlonrwydd. Mae Cyngor Sir Ynys Môn yn erbyn cau Gorsaf Biwmares fel y nodir yn Opsiwn 3.

Fel y nodwyd yn flaenorol, rydym yn gwerthfawrogi'n hymrwymiad a'n hymdrechion parhaus i gydwethio, ond yn cydnabod bod yr heriau ariannol presennol yn llethol ac yn peri ansicrwydd. Byddem yn croesawu trafodaeth bellach.